
Mr Milja VUJAČIĆ
Jelena STANIŠIĆ
Institut za pedagoška istraživanja
Beograd

Izvorni naučni rad PEDAGOGIJA LXII, 3, 2007. UDK: 37.01.53

KREIRANJE POZITIVNE KLIME U ŠKOLI¹

Rezime: *Poslednjih decenija interesovanje autora usmereno je na proučavanje školske klime i njenih efekata na postignuće učenika i unapređivanje rada škole. U skladu sa tim, u radu se proučava međusobna povezanost školske klime i postignuća učenika. Kada govorimo o školskoj klimi i učeničkom postignuću, naglasak se sa proučavanja ličnih karakteristika učenika pomera na proučavanje školskog konteksta i kvaliteta interakcija između učenika, učenika i nastavnika, škole i porodice, škole i lokalne zajednice. U radu je dat prikaz rezultata dobijenih u okviru TIMSS 2007 probnog istraživanja obavljenog tokom 2006. godine u 34 osnovne škole u Srbiji. Prikazani rezultati odnose se na školsku klimu kao jedan od kontekstualnih segmenata obuhvaćenih ovim istraživanjem. Proučavanje školske klime u okviru TIMSS 2007 probnog istraživanja obuhvatilo je analizu različitih indikatora školske klime koji se odnose na sve bitne aktere vaspitno-obrazovnog procesa – učenike, nastavnike i roditelje. Na osnovu dobijenih rezultata stiče se utisak da direktori, nastavnici i učenici pozitivno ocenjuju klimu u svojim školama.*

Cljučne reči: *pozitivna školska klima, postignuće učenika, TIMSS 2007 probno istraživanje.*

U teorijskim i empirijskim proučavanjima školskog postignuća pominje se širok spektar faktora koji se, u manjoj ili većoj meri, mogu pozitivno ili negativno odraziti na školski uspeh učenika. Najopštija podela faktora školskog postignuća je na unutrašnje (karakteristike učenika) i spoljašnje (sredinski uslovi) faktore. Unutrašnji faktori podrazumevaju sve one karakteristike koje učenik donosi u obrazovno-vaspitni proces a koje mogu biti u vezi sa školskim postignućem: intelektualne sposobnosti, motivacija, slika o sebi i samopoštovanje, stavovi, sistem vrednosti, očekivanja, prethodna znanja i iskustva. Pored ličnih karakteristika učenika, na školsko postignuće mogu uticati i spoljašnji faktori, među kojima su porodični i školski uslovi najznačajniji. Radovi

¹ Članak predstavlja rezultat rada na projektu »Obrazovanje za društvo znanja« broj 149001 (2006–2010), čiju realizaciju finansira Ministarstvo nauke i životne sredine Republike Srbije.

i istraživanja o odnosu porodičnih uslova i školskog postignuća usmereni su, prevas-
hodno, na ispitivanje uticaja socioekonomskog statusa i strukture porodice (Jacobs,
2005; Marks, 2006; Stewart, 2006, Milošević i Janjetović, 2003). Istraživanja pokazuju
da uticaj na školsko postignuće učenika imaju različiti školski faktori među kojima se
najčešće proučavaju lične i profesionalne karakteristike nastavnika, kvalitet nastave i
vaspitno-obrazovni program (Reywid, 1997; Schneider, 1985; Scott, 1998). Do 70-ih
godina, istraživanja o efektima škole bila su pretežno usmerena na ispitivanje odnosa
pojedinačnih školskih faktora i postignuća učenika. U kasnijim istraživanjima autori
ulažu napor da sagledaju šta se stvarno dešava iza školskih zidova, odnosno da prona-
đu medijatorske varijable između strukturalnih elemenata škole i njihovog uticaja na
učenike (Van Houtte, 2005). Na taj način ispitivanje školske klime, za mnoge autore,
predstavlja najdirektniji put da se ovi procesi sagledaju. U ovom tekstu usmerićemo se
na proučavanje uticaja školske klime na postignuće učenika. Pored toga daćemo prikaz
rezultata dobijenih u okviru TIMSS 2007 probnog istraživanja.

Školska klima kao faktor postignuća učenika

Poslednjih decenija interesovanje autora usmerava se ka proučavanju školskih
efekata na učenike i njihovo postignuće. Posebno zanimljivo pitanje jeste kako škole
mogu unaprediti učeničko postignuće i kvalitet školskog života. U skladu sa tim, prou-
čavanje školske klime postaje veoma aktuelno. Među autorima koji se bave ovom pro-
blematikom postoje brojna neslaganja oko definisanja pojma školske klime. Najšire
gledano, školska klima podrazumeva skup svih okolnosti u kojima se odvija proces
obrazovanja i vaspitanja, kao i mrežu odnosa koji postoje među učesnicima obrazovno-
vaspitanog procesa (Joksimović i Bogunović, 2005). Stoga ona predstavlja važan kon-
tekstualni uslov za razvoj i adaptaciju učenika u školi. Interakcije i iskustva koja uče-
nik stiče u okviru škole odražavaju se i na njegova kasnija postignuća i snalaženje u
različitim životnim situacijama. U proučavanjima školske klime, pored ostalog, polazi
se i od verovanja da je ona u vezi sa obrazovnim ciljevima koji se žele postići, posebno
sa postignućem učenika. Podaci dobijeni istraživanjem Hajnsa i saradnika (Haynes et
al., 1997) govore u prilog tome da je između školske klime i učeničke slike o sebi, uče-
nikovog ponašanja, njegovog odsustvovanja iz škole i postignuća prisutna povezanost.
Proučavanja školske klime podrazumevaju ispitivanja uticaja školskih faktora na po-
stignuće učenika, odnosno načina na koji školsko osoblje podržava i podstiče razvoj
učeničkih potencijala. Dakle, kada govorimo o školskoj klimi i učeničkom postignuću,
naglasak se sa proučavanja ličnih karakteristika učenika pomera na proučavanje škol-
skog konteksta i kvaliteta interakcija između učenika, učenika i nastavnika, škole i po-
rodice, škole i lokalne zajednice. Povezanost školske klime i učeničkog postignuća po-
tvrđuju i podaci pojedinih istraživanja (Pritchard, Morrow & Marshall, 2005), koji po-
kazuju da učenici sa boljim školskim postignućima pozitivnije ocenjuju klimu u školi u
odnosu na učenike koji imaju niža postignuća.

Prema nekim autorima (Joksimović i Bogunović, 2005), bitni elementi ili po-
kazatelji pozitivne školske klime jesu: uzajamno poštovanje učenika i nastavnika, ko-
rektni odnosi među članovima školskog kolektiva i uspešna saradnja škole sa roditelji-
ma. U indikatore pozitivne školske klime ubrajaju se: osećanje pripadnosti školi i gru-
pi, podrška nastavnom kadru u pogledu kontinuiranog stručnog usavršavanja i saradnja
među nastavnicima (Johnson, Johnson & Zimmerman, 1996; Kelly, 1999; Osterman,

2000). Hejns i saradnici (Haynes et al., 1997) dali su nešto detaljniju i obuhvatniju podjelu, pa u pokazatelje školske klime ubrajaju: motivaciju učenika, grupno donošenje odluka, jednakost i pravednost, bezbednost, red i disciplinu, uključivanje roditelja, saradnju škole i lokalne zajednice, posvećenost i očekivanja nastavnika, uloge direktora u upravljanju školom, izgled školske zgrade, školske resurse, brigu i osećajnost, pozitivne socijalne interakcije.

Imajući u vidu navedene pokazatelje, jasno je da je kreiranje pozitivne klime u školi veoma složen zadatak, da zahteva stalne napore svih učesnika vaspitno-obrazovnog procesa, a za krajnji rezultat ima unapređivanje rada škole. Održavanje pozitivnih međuljudskih odnosa, unapređivanje procesa nastave, obezbeđivanje uslova za kvalitetno obrazovanje sve dece, smanjivanje problematičnog ponašanja učenika, otvaranje škole prema porodici i lokalnoj zajednici i uspešno upravljanje školom ciljevi su koje bi škola trebalo da ostvari u procesu svog unapređivanja.

Pregled rezultata TIMSS 2007 probnog istraživanja u pogledu školske klime

Istraživanje TIMSS 2007 (Trends in International Mathematics and Science Study) predstavlja međunarodno istraživanje obrazovnih postignuća učenika 4. i 8. razreda osnovne škole iz oblasti matematike i prirodnih nauka, od kojih su obuhvaćeni sadržaji koji se izučavaju u okviru nastave fizike, hemije, biologije i geografije. TIMSS 2007 istraživanje realizuje se u više od 60 zemalja sveta i kao zemlje učesnice pojavljuju se, između ostalih SAD, Ruska Federacija, Engleska, Kanada, Australija, Japan i veći broj arapskih zemalja.

Uzorak probnog istraživanja TIMSSFT 2007 u Srbiji (FT – field test) činile su 34 osnovne škole. Nakon realizacije probnog istraživanja i primene predviđenih oblika isključenja učenika, uzorak se sveo na 1.461 učenika 8. razreda osnovne škole. Uzorkom je obuhvaćeno 34 direktora škola, 45 nastavnika matematike, 40 nastavnika biologije, 40 nastavnika fizike, 40 nastavnika hemije i 40 nastavnika geografije.

U okviru TIMSS 2007 kontekstualnog modela razmatra se, pored ostalog, i školska klima kao poseban segment kontekstualne oblasti. Rezultati koji će biti prikazani odnose se na kontekst u kojem učenici uče, odnosno na školske uslove koji mogu biti u vezi sa postignućem učenika. Analiza kontekstualnih uslova za krajnji cilj ima sagledavanje uticaja školskih faktora na postignuće učenika i dobijanje smernica za dalje unapređivanje kvaliteta rada škola. Definisane kontekstualne oblasti sadrže specifične uslove nastave i učenja koji su obuhvaćeni pitanjima u upitnicima. Uslovi u školama u pogledu školske klime sagledani su iz perspektive direktora škola, učenika, nastavnika matematike i nastavnika prirodnih nauka (fizika, hemija, biologija i geografija). Proučavanju školske klime pristupilo se veoma obuhvatno u poređenju sa ispitivanjem ostalih kontekstualnih varijabli. Naime, ispitivanjem su obuhvaćeni različiti indikatori školske klime i svi bitni akteri vaspitno-obrazovnog procesa (učenici, nastavnici, roditelji).

Tabela 1: *Direktorove procene pojedinih pokazatelja školske klime (%)*

Pokazatelji klime	Visoko	Osrednje	Nisko
Zadovoljstvo nastavnika svojim poslom	18	75	7
Razumevanje obrazovnih ciljeva od strane nastavnika	65	33	2
Stepen uspešnosti nastavnika u ostvarivanju nastavnog plana i programa	45	52	3
Očekivanja nastavnika u pogledu školskog uspeha učenika	43	55	2
Roditeljska podrška učeniku u postizanju školskog uspeha	12	65	23
Učešće roditelja u školskim aktivnostima	12	65	23
Koliko učenici čuvaju školsku imovinu	15	56	29
Želja učenika da postignu dobre rezultate	41	53	6

Analizirajući odgovore direktora škola o navedenim pokazateljima kvaliteta školske klime, koji su prikazani u Tabeli 1, možemo videti da direktori visoko ocenjuju nastavnikovo razumevanje ciljeva koji se obrazovanjem žele ostvariti. Naime, 65 % direktora smatra da kod nastavnika postoji visok stepen razumevanja obrazovnih ciljeva. Skoro 50 % direktora smatra da su nastavnici veoma uspešni u ostvarivanju nastavnog plana i programa, dok nešto manje od polovine direktora (43 %) visoko ocenjuje očekivanja nastavnika u pogledu školskog uspeha učenika. Za razliku od pomenutih pokazatelja, kod nastavnika je slabije izraženo zadovoljstvo svojim poslom imajući u vidu da je samo 18 % direktora visoko ocenilo ovaj pokazatelj školske klime. Većina direktora (65 %) nije u potpunosti zadovoljna podrškom i učešćem roditelja u školskim aktivnostima i da samo 12 % direktora visoko ocenjuje ovaj pokazatelj kvaliteta školske klime. Poslednja dva pokazatelja u tabeli odnose se na učenike. Prema mišljenju direktora, kod učenika je u velikoj meri prisutna želja da postignu dobre rezultate, dok mali broj direktora (15 %) visoko ocenjuje odnos učenika prema školskoj imovini.

Tabele 2 i 3 govore nam o direktorovim procenama problematičnog ponašanja učenika. U Tabeli 2 prikazane su procene direktora o učestalosti različitih oblika problematičnog ponašanja učenika, dok u Tabeli 3 možemo videti procene direktora o izraženosti problema navedenih oblika problematičnog ponašanja. Prema mišljenju direktora, najčešći oblici problematičnog ponašanja učenika jesu kašnjenje u školu, izostanci i bežanje sa časova. Zanimljivo je da većina direktora (82 %) kašnjenje u školu i bežanje sa časova ne vidi kao ozbiljan problem, dok samo 32 % direktora smatra da su izostanci ozbiljan problem. Postavlja se pitanje da li je bežanje sa časova, kašnjenje i izostajanje iz škole uobičajena pojava u školama pa direktori takvo ponašanje učenika ne prepoznaju kao ozbiljan problem. Podaci takođe pokazuju da je 76 % direktora odgovorilo da se u njihovim školama retko dešava da učenici ne poštuju pravila ponašanja, a da samo 6 % direktora nepoštovanje pravila ponašanja vidi kao ozbiljan problem. Većina direktora odgovorila je da se ni jedan od oblika problematičnog ponašanja ne dešava često u njihovim školama. Svi direktori ističu da se fizičko nasilje nad nastavnicima nikada ne dešava, a u prilog tome su i podaci iz Tabele 3 koji pokazuju da najmanji problem u školama predstavlja zastrašivanje, verbalno i fizičko nasilje nad nastavnicima.

Tabela 2: Procene direktora škola o problematičnom ponašanju u školi: učestalost (%)

Oblici problematičnog ponašanja	Nikada	Retko	Često
Kašnjenje u školu	9	44	47
Izostanci	6	50	44
Bežanje sa časova	9	67	24
Nepoštovanje pravila ponašanja	9	76	15
Ometanje časa	9	65	26
Prepisivanje	3	62	35
Psovanje	12	70	18
Vandalizam	44	53	3
Krađe	24	76	0
Zastrašivanje ili verbalno nasilje nad drugim učenicima	15	82	3
Fizičko nasilje nad drugim učenicima	21	76	3
Zastrašivanje ili verbalno nasilje nad nastavnicima ili osobljem	74	26	0
Fizičko nasilje nad nastavnicima ili osobljem	100	0	0

Tabela 3: Procene direktora škola o problematičnom ponašanju u školi: ozbiljnost problema (%)

Oblici problematičnog ponašanja	Nije problem	Mali problem	Ozbiljan problem
Kašnjenje u školu	41	41	18
Izostanci	24	44	32
Bežanje sa časova	35	47	18
Nepoštovanje pravila ponašanja	53	41	6
Ometanje časa	35	47	18
Prepisivanje	59	29	12
Psovanje	47	47	6
Vandalizam	56	29	15
Krađe	42	42	16
Zastrašivanje ili verbalno nasilje nad drugim učenicima	44	41	15
Fizičko nasilje nad drugim učenicima	47	44	9
Zastrašivanje ili verbalno nasilje nad nastavnicima ili osobljem	82	12	6
Fizičko nasilje nad nastavnicima ili osobljem	91	3	6

Pojedine pokazatelje školske klime mogli smo da pronađemo i u pitanjima iz upitnika za nastavnike. Iz Tabele 4 možemo videti da se čak 91 % nastavnika slaže sa tvrdnjom da se njihova škola nalazi u bezbednom okruženju. Isti broj nastavnika oseća se bezbedno u svojoj školi, dok nešto manji procenat nastavnika (86 %) smatra da su politika i praksa u vezi sa bezbednošću škole u kojoj rade dovoljne. Treba reći da su isti rezultati dobijeni i u istraživanju TIMSS 2003, što samo dodatno potvrđuje značaj

ovih podataka. Međutim, rezultati istog istraživanja pokazali su da bezbednosna situacija u školi i okruženju, onakva kakvom je procenjuju nastavnici, ne utiče na postignuća učenika.

Tabela 4: *Nastavnikove procene o školskoj klimi (%)*

Pokazatelji školske klime	Nastavnici matematike i prirodnih nauka	
	Slazem se	Ne slazem se
Moja škola je smeštena u bezbednom okruženju	91	9
Osećam se bezbedno u ovoj školi	91	9
Politika i praksa u vezi sa bezbednošću škole su dovoljne	86	14

Pojedini pokazatelji školske klime prikazani su i u Tabeli 5. Nešto manje od polovine nastavnika (42 %) nisko ocenjuje brigu učenika o školskoj imovini, dok samo 10 % nastavnika visoko ocenjuje ovaj indikator. Kada taj podatak uporedimo sa podacima iz Tabele 1, vidimo da i nastavnici i direktori u većini smatraju da učenici nedovoljno vode računa o školskoj imovini. Ukoliko se podsetimo podataka iz tabela 2 i 3, videćemo da direktori ili nisu dosledni u svojim odgovorima ili loš odnos učenika prema školskoj imovini ne vide kao nepoštovanje pravila ponašanja i/ili kao vandalizam. Podaci iz Tabele 2 govore nam da većina direktora smatra da učenici retko nepoštuju pravila ponašanja i da su oblici vandalizma u njihovim školama retki. Takođe, polovina ispitanih direktora nepoštovanje pravila ponašanja i vandalizam ne uočavaju kao problem. Velika razlika postoji u proceni nastavnika i direktora kada su u pitanju želje učenika da postignu bolje rezultate. Samo 8 % nastavnika visoko je ocenilo želju učenika za boljim postignućima, dok čak 41 % direktora smatra da je želja učenika za postizanjem boljeg uspeha visoka.

Tabela 5: *Nastavnikove procene o školskoj klimi (%)*

Pokazatelji školske klime	Nastavnici matematike i prirodnih nauka		
	Nisko	Osrednje	Visoko
Briga učenika o školskoj imovini	42	48	10
Želja učenika da budu uspešni u školi	16	76	8

Pored direktora i nastavnika, procenu klime u školama dali su i učenici. Prema podacima iz Tabele 6, možemo da zaključimo da većina učenika pozitivno ocenjuje klimu u njihovoj školi. Većina učenika odgovorila je da im nikada ništa nije ukradeno, da ih nikada niko od učenika nije udario ili povredio. Mali broj učenika ismejavan je od vršnjaka, primoran da uradi nešto što nije želeo, dok je samo 9 % učenika odgovorilo da pojedini učenici izbegavaju da se druže sa njima. Na osnovu ovih procena učenika možemo pretpostaviti da svoju školu doživljavaju kao bezbedno okruženje i da se u njoj prijatno osećaju. Ovako formirane predstave učenika o školi mogu se pozitivno odraziti na njihovo postignuće.

Tabela 6: Procena učenika o školskoj klimi (%)

Pokazatelji školske klime	Da	Ne
Ukradeno mi je nešto	11	89
Neko od učenika me je udario ili povredio	16	84
Neko od učenika me je primorao da učinim nešto što nisam želeo/-la	7	93
Ismejivali su me ili su mi davali pogrdna imena	15	85
Neki od učenika izbegavaju da se druže sa mnom	9	91

Saradnja škole sa roditeljima, odnosno stepen u kome porodice uzimaju učešća u radu škola jedan je od sastavnih elemenata školske klime. S jedne strane, pozitivna školska klima može bitno uticati na stepen učešća roditelja u aktivnostima koje se u školi organizuju, dok, s druge strane, angažovanje roditelja može pomoći kreiranju pozitivnije klime u školi. Iz odgovora direktora (Tabela 7) možemo videti da kod njih postoji potreba za saradnjom škole i porodice. Može se pretpostaviti da se u školama u kojima je obavljeno ispitivanje realizuju navedeni oblici saradnje sa roditeljima. Ako se podsetimo podataka iz Tabele 1 (65 % direktora osrednje ocenjuje podršku i učešće roditelja u radu škole), možemo da zaključimo da roditelji saraduju sa školom, ali da očekivanja direktora u pogledu roditeljskog učešća nisu u potpunosti zadovoljena.

Tabela 7: Očekivanja direktora o uključivanju roditelja u rad škole (%)

Vrsta angažovanja roditelja	Da	Ne
Prisustvovanje posebnim događajima	85	15
Prikupljanje finansijskih sredstava	82	18
Bavljenje dobrovoljnim radom u školskim projektima	97	3
Vođenje brige o tome da li njihovo dete radi domaće zadatke	100	0
Učestvovanje u radu školskog odbora	91	9

Zaključna razmatranja

U međunarodnom TIMSS istraživanju, pored ispitivanja znanja i postignuća učenika iz matematike i prirodnih nauka, značajna pažnja posvećena je sagledavanju kontekstualnih uslova u kojima se odvija život i rad škole. Uvid u kontekstualne uslove porodičnog i školskog okruženja ima za cilj proučavanje uticaja definisanih kontekstualnih segmenata i pojedinačnih kontekstualnih uslova na postignuće učenika. U ovom radu pažnja je posvećena uticaju školske klime na postignuće učenika i rezultatima TIMSS 2007 probnog istraživanja, odnosno procenama ovog segmenta od strane direktora, nastavnika matematike, nastavnika prirodnih nauka i učenika.

Proučavanje školske klime u okviru TIMSS 2007 probnog istraživanja obuhvatio je analizu različitih indikatora školske klime koji se odnose na sve bitne aktere vaspitno-obrazovnog procesa (učenike, nastavnike, roditelje). Procene pokazatelja školske klime koji se odnose na nastavnike pokazuju da direktori visoko ocenjuju njihovo razumevanje obrazovnih ciljeva, stepen uspešnosti u ostvarivanju nastavnog plana i programa i očekivanja nastavnika u pogledu školskog uspeha učenika. Nepovoljni-

je je procenjeno zadovoljstvo nastavnika svojim poslom. Objašnjenje za to mogu biti niske plate i neadekvatno vrednovanje nastavničke profesije. Odgovori nastavnika ukazuju na to da je njihova procena školske klime uglavnom pozitivna. Naime, procene nastavnika govore da se škole nalaze u bezbednom okruženju, da su politika i praksa u vezi sa bezbednošću škole u kojoj rade dovoljne i da se oni lično osećaju bezbednim u toj sredini. Pojedini indikatori školske klime u upitnicima odnose se na učenike i predstavljeni su kao različiti oblici učeničkog problematičnog ponašanja. Procene direktora ukazuju na to da su najčešći oblici problematičnog ponašanja učenika kašnjenje u školu, izostajanje i bežanje sa časova. Pored toga, prema proceni većine direktora i nastavnika učenici ne vode dovoljno računa o školskoj imovini. Prema mišljenju direktora problematično ponašanje učenika, generalno, nije česta pojava u školama, a fizičko nasilje nad nastavnicima nikada se ne dešava. Procene školske klime od strane učenika uglavnom su pozitivne. Odgovori učenika pokazuju da svoju školu doživljavaju kao bezbedno okruženje i da se u njoj prijatno osećaju. Proučavanje školske klime obuhvatilo je i problem saradnje škole i porodice. Procene direktora o saradnji škole i porodice govore da su očekivanja škola u pogledu učešća roditelja visoka, ali da nisu u potpunosti zadovoljena. Naime, više od polovine direktora osrednje ocenjuje podršku i učešće roditelja u radu škole.

Kao što smo već istakli, proučavanje školske klime, između ostalog, podrazumeva i sagledavanje uticaja različitih školskih faktora na postignuće učenika. Pozitivna klima u školi predstavlja jednu od bitnih pretpostavki visokog postignuća učenika. Polazeći od toga da školska klima podrazumeva širok kontekst u kome se proces obrazovanja i vaspitanja odvija, kreiranje pozitivne klime u školi za krajnji cilj ima unapređivanje rada škole. Možemo reći da to podrazumeva kontinuirani proces u kome se od svih aktera u školi očekuje da daju svoj doprinos. Održavanje pozitivnih međuljudskih odnosa, unapređivanje procesa nastave, smanjivanje problematičnog ponašanja učenika, otvaranje škole prema porodici i lokalnoj zajednici kao i uspešno upravljanje školom ciljevi su koje škola treba da ostvari u procesu svog unapređivanja.

Literatura:

1. Haynes, N. M., C. Emmons & M. Ben-Avie (1997): School Climate as a factor in student adjustment and achievement, *Journal of educational and psychological consultation*, Vol. 8, No. 3, 321–329;
2. Jacobs, N. & H. David (2005): Do parents make a difference to children's academic achievements? Differences between parents of higher and lower achievements students, *Educational studies*, Vol. 31, No. 4, 431–448;
3. Johnson, W. L., A. M. Johnson & K. Zimmerman (1996): Assessing school climate priorities: a Texas study, *The clearing house*, Vol. 70, No. 2, 64–67;
4. Joksimović, S., Bogunović, B. (2005): »Nastavnici o kontekstu nastave i postignuće učenika«, u R. Antonijević i D. Janjetović (prir.): *TIMSS 2003 u Srbiji (270–291)*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd;
5. Kelly, T.F. (1999): Why state mandates don't work, *Phi Delta Kappan*, Vol. 80, No. 7, 543–546.
6. Marks, G. N. (2006): Family size, family tipe and student achievement: cross-national differences and the role of socioeconomic and school factors, *Journal of comparative family studies*, Vol. 37, No. 1, 1–24;
7. Milošević, N., Janjetović, D. (2003): »Neintelektualni prediktori postignuća u matematici«, *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, br. 35, str. 166–179;
8. Osterman, K. (2000): Students' need for belonging in the school community, *Review of educational research*, Vol. 70, No. 3, 323–367;

-
9. Pritchard R. J., D. Morrow & J. C. Marshall (2005): School and district culture as reflected in student voices and student achievement, *School effectiveness and school improvement*, Vol. 16, No. 2, 153–177;
 10. Reywid, M. (1997): Small schools: a reform that works, *Educational leadership*, Vol. 55, No. 4, 34–39;
 11. Schneider, B. (1985): Further evidence of school effects, *Journal of educational research*, Vol. 78, No. 6, 351–356;
 12. Scott, M. N. (1998): Teacher absenteeism: a growing dilemma in education, *Contemporary education*, Vol. 69, No. 2, 95–99;
 13. Stewart, E. B. (2006): Family and individual-level predictors of academic success for african american students, *Journal of black studies*, Vol. 36, No. 4, 597–621;
 14. Van-Houtte, M. (2005): Climate or culture? A plea for conceptual clarity in school effectiveness research, *School effectiveness and school improvement*, Vol. 16, No. 1, 71–98.

* * *

CREATING POSITIVE CLIMATE AT SCHOOL

Summary: *In recent years, the authors have been interested in studying school climate and its effects on school achievements and improvement of work of school. In accordance with this, in this paper, we are studying mutual connection of the school climate and students' achievements. When we are talking about the school climate and students' achievements, the stress is moved from studying personal traits to studying the school context and quality of interaction between students, students and teachers, school and family, school and local community. There is a review of results in this paper gained by TIMSS 2007 trial research done in the 2006 in 34 primary schools in Serbia. Shown results refer to school climate as one of contextual segments done in this research. Studying school climate within TIMSS 2007 trial research included analysis of different indicators of school climate which refer to important participants of pedagogical-educational process-students, teachers and parents. Based on the gained results, we get the impression that principles, teachers and students mark positively climate in their schools.*

Key words: *positive school climate, students' achievements, TIMSS 2007, trial research.*

* * *

СОЗДАНИЕ ПОЗИТИВНОГО КЛИМАТА В ШКОЛЕ

Резюме: *В последние годы своей деятельности, автор направил свое внимание к изучению школьного климата и как он действует на успех учащихся и развитие школы в целом. В настоящем труде проводится анализ взаимодействия школьного климата и успеваемости учащихся. Внимание уделяется не изучению личностных характеристик учащегося а изучению школьного контекста и качества взаимоотношений учеников, учеников и преподавателей, школы и семьи, школы и локальной среды. В работе приведены результаты теста ТИМСС 2007 пробного исследования, проведенного в 2006 г. в 34 начальных школах в Сербии. Данные результаты определяют школьный климат как один из контекстуальных сегментов, охваченных этим исследованием. Изучение школьного климата в рамках ТИМСС 2007 пробного исследования подразумевает и анализ разных индикаторов школьного климата, которые охватывают все существенные факторы воспитательно-образовательного процесса – учащихся, преподавателей и родителей. На основе полученных результатов образуется впечатление, что директора, преподаватели и ученики оценивают климат в своей школе положительно.*

Ключевые слова: *позитивный школьный климат, успеваемость учащихся, ТИМСС 2007 пробное исследование.*